

DIRƏNİŞ səsi

شماره پانزدهم / دوره دوم / زمستان ۱۴۰۳ (۲۰۲۵) / تورکجه - فارسجا (ترکی - فارسی)

Azərbaycan Milli Dirəniş Təşkilatı

اوزون اینجه بیر یولدا ییق ...

اوج آناختین حرکتی، میلی حرکتده

سازماندهی نیروها و همکاری سازمانی

مبارزه برای بقا، هویت ملی، زبان و فرهنگ ملت‌های غیرفارس در ایران

Azərbaycan Milli Dirəniş Təşkilatı

Mart 2025

آذربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی

اسفند ۱۴۰۳

DİRƏNİŞ səsi

شماره پانزدهم / دوره دوم / زمستان ۱۴۰۳ / تورکجه - فارسجا (ترکی - فارسی)
صاحب امتیاز: تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان

فهرست مطالب

- ۷ اوزون اینجه بیر یولدا بیق ...
- ۹ مبارزه برای بقا؛ هویت ملی، زبان و فرهنگ ملت‌های غیر فارس در ایران
- ۱۲ پایداری ملت تورک آذربایجان؛ صدای هویت، فریاد آزادی
- ۱۴ ۱۹ سال مقاومت؛ تشکیلات دیرنیش و مبارزه برای آزادی آذربایجان جنوبی
- ۱۶ سازماندهی نیروها و همکاری سازمانی
- ۱۸ اوچ آنا خطین حرکتی، میلی حرکتکنده
- ۲۲ جمهوری اسلامی و پاسداری از تبعیض‌ها
- ۲۴ عراق عجم تورکلری نندن اؤنملی دیر؟
- ۲۹ معرفی کتاب
- ۳۳ انتشار ویرایش دوم «سند راهبردی تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان - دیرنیش»

اوزون اينجه بير

يولداييق ...

۱۹- جو قورولوش ايل

دۇنومو مونا سىبتى ايله

مجيد جوادى آراز

آزربايجان مىلى دىرنىش

تشكىلاتى نىن سۇز چوسو

«آزربايجان مىلى دىرنىش تشكىلاتى» نىن ۱۹- جو قورولوش ايل دۇنومو گونلر ينى ايدراك ائديرىك. ۱۹ مارت ۲۰۰۶ ايلينده (۲۸ حوت / اسفند ۱۳۸۴) آزربايجان مىلى دىرنىش تشكىلاتى يورد ايجينده قورولوش بيلديرىشىنى يايدي و رسماً قورولموش اولدو قورولوش بيلديرىشىنده ده وورغولاندىغى كىمى، «آزربايجان مىلى حركتى» نىن بير پارچاسى و آلت بيرىمى اولازاق قورولان «دىرنىش تشكىلاتى» بير تارىخى ضرورت نتيجه سىنده اور تايانچا چىخدى. بو تشكىلاتىن قورولوشو بير قىرنىن برى آيرى سئچكىلىك، آشاغىلانما، يوخ سايمان و يوخ ائتمه سياستلىرى ايله و قىساجاسى شونىزم، فاشىسىم و استعمار لال به ياخا اولان بير خالقىن طبيعى تپكىسى ايدى. بير خالق كى ۱۹۰۵ مشروطه انقلابىندان اعتباراً آزادلىق، عدالت و اؤز مقدراتىنا حاكىم اولماق اوچون دفعه لرله ياغا قالخب عوصيان بايراغى قالدىرمىشىدى اما هر دفعه سىنده داها دا قانلى شكىلده باسدىريلمىشىدى. ۱۹۹۰- لار دان سونرا اور تايانچا چىخان و گند گنده بير خالق حركاتىا دۇنن آزربايجان مىلى حركتى، بابك قالاسى قورولتايلىرى و كارىكاتور اياقلا نماسى كىمى تجروبه لىرى گئرىده بورا خمىش و آرتىق سىستىملى و اصولى بير سىاسى موجد ايله احتىاجى اؤزونو گؤسترمىشىدى. دىرنىش تشكىلاتى نىن قورولوشو بو احتىاجا وئرىلمىش بير جواب ايدى

هر نه قدر آرتىق سىستىملى سىاسى موبارىزه احتىاجى اؤزونو حىس ائتىرمىش اولسا دا بير رئاللىق وار ايدى كى گرچك دن مىلى حركتىن امكانلارى سون درجه قىسىتلى و دار ايدى. اونون اوچون ده دىرنىش تشكىلاتى حقيقتا يوخ دئيله بيله جك قدر آز امكانلار ايله قورولدو. الده اولان تك شئى «قوروجولار هئىتى» نىن يولونا اولان سارسىلماز اينانچى و قىرىلماز ايراده سى ايدى. اونلار بؤيوك فداكارلىق و اؤز وئرى ايله دىرنىش تشكىلاتىنى يوخ

امكانلارلا وار ائتديلر و آذربايجان ميللى حركيتنده گلجگه دوغرو بير جيغير آچديلار. يئرى گلْميشكن ديرنيش تشكيلاتى نين قورولوشندا بؤيوك امگى اولان، ديرنيش تشكيلاتى نين «بؤيوك بى» ى، ديرنيش سيمگهسى رحمتليک «عزير بى پورولى» نى سايعى و اؤزلمله آنيرام. نه يازيق كى آراميزدان چوخ تئز آيريلدى و آراميزدا هر زامان يئرى گؤرونْدو اما سئوئنديريجى خالدير كى ديرنيش تشكيلاتى اصلى ميسيونلاردان بيرى اولان كادر يئتيشديرمك گؤروينى يئرینه گتيرديگى اوچون بوگون عزيز بيلر آراميزدا اولماسالار دا اولارين زحمتلى سايهسينده تشكيلاتيميزين ايکينجى و اوچونجو نسل كادرلارى عرصهيه چاتيبلار

نه ايسه كى، دوشه قالجا گلديگيمز، اما آياقدان دوشمهديگيمز، هر بير سهويميز و نؤقصابميزدان درس چيخارديگيميز بو يولدا باشارلاريميز و ناييليتلرميز ده آز اولمادى. بوگون ايران آديلا تانينان اؤلكهده «تورک ميلتى» آديندا بير گرچكليگين وارليغي بوتون دونيايا بلليديرسه و «آذربايجان ميللى حركتى» اولمادان هئچ بير جىدى دنگه قورولا بيلميرسه، توركلوك گرچگى ايران سياستينه اؤز دامغاسينى وورموشسا و يوز ايلليک آسيميلاسيون پروژهسى ترسينه دؤنمگه باشلايبسا، طبعى كى بو ميللى حركتيميزين بير ناييليتى دير و بيزيم ده بو باشاريدا بير قاتقيميز اولوبسا نه موتلو بيزه

اما طبعى كى داها يولون باشينداييق. ميلتميز يوز ايلدن آرتيقدير كى آزادليق، عدالت و اؤز موقدراتينا حاكيم اولماق اوچون موجداييله ائدير. بوگون موعين باشاريلاريميز اولسا دا اما حله قارشيميزدا اوزون و چتين بير يول وار. حله ملتيميز اؤز گور دئييل و دوشمنلرميز بيزدن آزادليغي و عدالتى اسيرگهك اوچون تورلو تورلو اويونلار قورماغا داوام ائديرلر و ائدهجكلر. اونون اوچون ده موجداييله ميمز داوام ائدير و نهايى ظفره دك ده داوام ائدهجك بو يول اوزون اينجه بير يولدور، اما بو يول بيزيم يولوموزدور، گئتمهسك ده وارماساق دا بو يول بيزيم يولوموزدور ...* يولوندان دؤنميينلره عشق اولسون ..

***

ديرنيش تشكيلاتى نين نؤبتى سئچيلميش سؤزچوسو اولارق بو وسيله بوتون اوييه و سمپاتلاريميزا ائلهجه اورگى آذربايجان و توركلوك اوچون و آزادليق و عدالت اوچون چيرپينانلارا تشكيلاتيميزين ۱۹-جو قورولوش ايل دؤنومونو تبرىك دئيرم و بير داها يولوموز، داغواميزا و اينانچيميزا اولان آنديمىزى يئنيلهيرم

ياشاسين آذربايجان

ياشاسين تورک ميلتى

ياشاسين آزادليق عدالت ميللى حؤكومت

*تورکيه نين آدليم شاعيرلىرى آشيق ويسل و احمد قودسى تجرين شعرلريندن آلينتيدير.

آنکارا - ۲۰۲۵/۰۳/۱۰

مبارزه برای بقا؛ هویت ملی، زبان و فرهنگ ملت‌های غیر فارس در ایران

سعید عزیزی

عضو شورای مرکزی و
نماینده تشکیلات مقاومت
ملی آذربایجان در اروپا

در ایران که حاکمیت استبدادی بر آن سایه افکنده است، مسئله زبان و فرهنگ ملت‌های غیر فارس بیش از یک قرن است که تحت فشار سیاست‌های شوونیستی فارس محور قرار دارد. تحصیل به زبان مادری برای غیر فارس زبانان ممنوع است و محدودیت‌های فزاینده‌ای بر فرهنگ، هنر، موسیقی و آداب‌وسوم آنها اعمال می‌شود. این روند که در دوران پهلوی آغاز شد و در جمهوری اسلامی ادامه یافت، همواره تبعیض آشکار و سیستماتیک را در حق ملت‌های غیر فارس به‌عنوان بخشی از سیاست رسمی حکومت تثبیت کرده است. باوجود این سرکوب، ملت‌های غیر فارس در ایران همواره برای حفظ و احیای هویت خود تلاش کرده‌اند. امروزه، با گسترش فضای مجازی و امکانات رسانه‌ای، این مبارزه وارد مرحله‌ای جدید شده است و ملت‌ها از ابزارهای مدرن برای تقویت زبان و فرهنگ خود بهره می‌برند.

سیاست‌های فرهنگی-زبانی حکومت و تبعات آن

- از دوران پهلوی تاکنون، سیاست‌های زبانی و فرهنگی حکومت ایران بر اساس محوریت زبان فارسی بنا شده است. این سیاست‌ها شامل موارد زیر بوده‌اند
- ممنوعیت آموزش به زبان‌های غیرفارسی: عدم تدریس زبان‌های مادری در مدارس که منجر به کاهش انتقال فرهنگی میان نسل‌ها شده است
  - سرکوب فعالیت‌های فرهنگی مستقل: توقیف نشریات، جلوگیری از تشکیل انجمن‌های فرهنگی و اعمال فشار بر نویسندگان، شاعران و هنرمندان غیر فارس
  - یکسان‌سازی فرهنگی از طریق رسانه‌ها: تمرکز بر هویت ایرانی-فارسی و حذف تنوع فرهنگی از سینما، تلویزیون و ادبیات رسمی
  - کنترل و مشابه‌سازی فعالیت‌های فرهنگی: ایجاد نسخه‌های دولتی از جشنواره‌ها

و برنامه‌های فرهنگی ملت‌های غیر فارس برای مدیریت و کنترل آنها

نتیجه این سیاست‌ها، نارضایتی گسترده در میان ملت‌های غیر فارس و تقویت حس مقاومت فرهنگی بوده است. بسیاری از ملت‌ها با تکیه بر شبکه‌های اجتماعی، کانال‌های تلویزیونی ماهواره‌ای و نشر دیجیتال، اقدام به بازتولید زبان و فرهنگ خود کرده‌اند. در دهه‌های اخیر، به‌ویژه پس از افزایش دسترسی به اینترنت و رسانه‌های مستقل، ملت‌های غیر فارس روندی از خودآگاهی ملی را تجربه کرده‌اند. این خودآگاهی در چندین حوزه نمایان شده است

- برگزاری کلاس‌های زبان مادری: ملت‌های ترک، عرب، بلوچ، کرد و ترکمن در ایران به‌صورت خودجوش اقدام به برگزاری کلاس‌های زبان و ادبیات کرده‌اند
- احیای موسیقی و هنر بومی: انتشار موسیقی و تولید آثار هنری که هویت فرهنگی غیر فارس‌ها را منعکس می‌کند
- رشد فعالیت‌های پژوهشی و آکادمیک: انتشار مقالات، کتاب‌ها و تحقیقات در مورد زبان و فرهنگ ملت‌های غیر فارس
- برگزاری جشن‌ها و آیین‌های سنتی: بزرگداشت جشن‌های منطقه‌ای و مناسبت‌های ملی فرهنگی به‌عنوان نماد هویت مستقل

حکومت ایران در برابر این جنبش‌های فرهنگی - مدنی چندین استراتژی را دنبال کرده است

- سرکوب و تهدید: دستگیری فعالان فرهنگی، توقیف نشریات و بستن مؤسسات آموزشی مستقل

- مشابه‌سازی و کنترل فرهنگی: ایجاد نسخه‌های حکومتی از جشن‌ها و آیین‌های ملت‌های غیر فارس برای تضعیف نسخه‌های اصیل مردمی
- اصلاحات محدود و وعده‌های سیاسی: به‌عنوان مثال، مسعود پزشکیان در انتخابات ریاست جمهوری وعده‌هایی درباره آزادی آموزش زبان‌های غیرفارسی داد که البته بیشتر جنبه تبلیغاتی داشت تا اجرایی

با این حال، این سیاست‌ها نتوانسته‌اند رشد خودآگاهی ملی را متوقف کنند. حتی در بحث‌های سیاسی، بسیاری از ملت‌های غیر فارس، دیگر به دنبال اجرای مواد ۱۵ و ۱۹ قانون اساسی جمهوری اسلامی نیستند، بلکه خواهان رسمی شدن زبان‌های خود شده‌اند. با نزدیک شدن به نوروز، جشن‌های ملت‌های غیر فارس در ایران رنگ و بویی متفاوت یافته‌اند. تلاش جمهوری اسلامی برای برجسته کردن «ایرانیت» و کم‌رنگ کردن «اسلامیت» در سیاست‌های خود، تلاشی آشکار برای جذب حمایت ملت‌های غیر فارس در برابر فشارهای داخلی و خارجی است؛ اما این سیاست‌ها به دلیل سابقه طولانی تبعیض و

تکرار ترفندهای رژیم، دیگر نمی‌توانند مانع از گسترش جنبش‌های فرهنگی شوند ملت‌های غیر فارس در ایران، از هر فرصتی برای پیشبرد مبارزات فرهنگی، مدنی و ملی خود استفاده کرده و خواهند کرد. این مبارزه که روزگاری تنها به عرصه سیاست محدود بود، اکنون وارد عرصه‌های فرهنگ، هنر، زبان و آموزش شده است. بدون شک، آینده ایران شاهد تغییرات مهمی در ساختار فرهنگی و زبانی خواهد بود، تغییراتی که حکومت‌های مرکزگرا دیگر قادر به سرکوب کامل آن نخواهند بود

ملت‌های غیر فارس از فرصتی برای تضعیف شوونیسم و عقب راندن رژیم جمهوری اسلامی استفاده خواهد کرد تا قدمی دیگر برای رسیدن به حاکمیت ملی خویش نزدیک‌تر شود در این مسیر، آگاهی، سازماندهی و استمرار تلاش‌ها، رمز موفقیت در حفظ و احیای هویت ملی، زبانی و فرهنگی ملت‌های غیر فارس خواهد بود

پایداری ملت تورک آذربایجان؛ صدای هویت، فریاد آزادی

بابک چلبی

سخنگوی سابق تشکیلات
دیرنیش

دانشگاه‌ها و حتی نام کودکان را در چارچوب یکسان‌سازی فرهنگی سرکوب کنند. اما حقیقت این است که ملت تورک، برخلاف تمام این فشارها، هرگز هویت خود را فراموش نکرده و امروز با صدایی بلندتر از گذشته، خواهان حقوق طبیعی، تاریخی و ملی خود است

تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان، در طول این سال‌ها، نقش مهمی در آگاهی‌بخشی، سازماندهی، تبیین مطالبات ملی، و ارتقاء سطح فهم عمومی نسبت به ستم سیستماتیک ایفا کرده است. این تشکیلات، بستری بوده برای تحلیل، آموزش، همبستگی و مبارزه مدنی و ملی ما در طول این نوزده سال، با اتکا به ظرفیت‌های ملت خود، تلاش کرده‌ایم

- زبان تورکی را زنده نگاه داریم؛
- تاریخ واقعی آذربایجان را روایت کنیم
- افکار عمومی را نسبت به ستم‌های قومیتی آگاه سازیم
- و صدای ملت تورک آذربایجان جنوبی را

نوزده سال از تأسیس تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان می‌گذرد، تشکیلاتی که از دل رنج‌های تاریخی، ستم‌های فرهنگی، تبعیض‌های ساختاری و تحقیرهای سیاسی ملت تورک آذربایجان جنوبی زاده شد تا صدایی باشد برای آنچه که سال‌ها در سکوت، نادیده گرفته شده بود: هویت، زبان، تاریخ و حق تعیین سرنوشت ملت تورک

تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان، نه تنها یک نهاد سیاسی، بلکه یک حرکت تاریخی است؛ حرکتی برخاسته از آگاهی جمعی، وجدان بیدار و ریشه‌های عمیق ملت ما. نوزده سال است که این تشکیلات، با تمام توان در برابر پروژه‌ی آسیمیلاسیون رژیم جمهوری اسلامی ایستاده است، رژیمی که هدفش چیزی جز محو فرهنگی ملت‌های غیرفارس نبوده است

در این سال‌ها، تلاش شده است تا ملت تورک را از زبان مادری خود محروم سازند؛ مدارس، رسانه‌ها،

به مجامع بین‌المللی برسانیم در کنار همه‌ی این تلاش‌ها، تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان همواره بر اصل حق تعیین سرنوشت ملت‌ها تأکید کرده و باور دارد که آینده‌ی سیاسی، اجتماعی و فرهنگی ملت تورک باید توسط خود ملت، و نه از سوی رژیم‌های سرکوبگر تعیین شود

نوزدهمین سالگرد، نماد پایداری است؛ نماد استقامت نسل‌هایی که با وجود سانسور، بازداشت، تهدید، تبعید و فشارهای امنیتی، دست از مبارزه نکشیدند. این سالگرد، فرصتی است برای تجدید عهد با ملت خود، و یادآوری وظیفه‌ای که بر دوش همگان است: ادامه‌ی راه آزادی، هویت، کرامت و استقلال ملی

تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان، صدای ملت تورک است. این راه ادامه دارد، تا زمانی که آذربایجان آزاد، سربلند و صاحب‌اختیار باشد

به تمامی فعالان جنبش ملی، نویسندگان، اندیشمندان، رسانه‌های آگاه و جوانان بیدار که در این مسیر نقش‌آفرینی کرده‌اند، درود می‌فرستیم. شما امید آینده‌اید؛ شما پرچمداران سربلندی ملت تورک آذربایجان هستید

به امید آن روز که در خیابان‌های آزاد آذربایجان، جشن آزادی و اتحاد ملی را برپا کنیم

۱۹ سال مقاومت؛ تشکیلات دیرنیش و مبارزه برای آزادی آذربایجان جنوبی

اسماعیل جوادی

عضو هیئت مؤسس و
شورای مرکزی تشکیلات
مقاومت ملی آذربایجان
(دیرنیش)

خواب خوش را از فاشیسم ایران شهر گرفته و فعالیت‌های میدانی عمیق و بعضاً بسیار پنهان این تشکیلات در غرب آذربایجان و مبارزه با تروریسم فعال در آن منطقه، نقاط مهمی از بیان و عملکرد تشکیلات دیرنیش است که می‌توان بدان انگشت گذاشت

تغییر و مکانیسم تحویل و تغییر رهبریت و قدرت سیاسی درون گروهی از جمله موارد بسیار تحسین‌برانگیز در تشکیلات مقاومت ملی (دیرنیش) است که تقریباً در حرکت ملی آذربایجان نمونه دیگری نداشته و تشکیلات مقاومت ملی (دیرنیش) در داخل خود، تضارب آرا و دموکراسی درون گروهی را اجرایی کرده که نتایج بسیار مثبتی در پایداری این تشکیلات فراهم آورده است

یکی از مواردی که تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان (دیرنیش) تا حدود زیادی توانسته آن را مدیریت کند، فیلترهای سخت جذب نیرو و ساختار تشکیلاتی و هسته‌های مقاومت خصوصاً در داخل آذربایجان جنوبی می‌باشد

عدم پروپاگاندا و اعلام حضور علنی و پنهان کاری

یقیناً در هر فضای سیاسی خصوصاً اتمسفر توتالیتار و فاشیستی مشابه نظام جمهوری اسلامی، سرپا ماندن یک جمع و نیروی سیاسی خلاقیت خاص خود برای سازمان‌دهی را می‌طلبد

گذشته از اینکه هیئت مؤسس تشکیلات دیرنیش علیرغم حساسیت‌های امنیتی موجود در آذربایجان جنوبی و امکانات بسیار محدود توانستند با کار تئوریک و هدف‌گذاری‌های درازمدت، شبکه‌ای منسجم را طراحی و آماده کنند اما حاکم بودن دموکراسی درون گروهی، فداکاری و روحیه تشکیلاتی نسل دوم تشکیلات دیرنیش در پایداری ۱۹ ساله این تشکیلات غیرقابل انکار می‌باشد

با نیم‌نگاهی به عملکرد و موضع‌گیری‌های ۱۹ سال گذشته این تشکیلات می‌توان نوعی عمل‌گرایی، گفتمان‌سازی، به‌روزرسانی گفتمانی و تشکیلاتی را در بنیه آن دید که سبب پویایی تشکیلاتی در دیرنیش شده است. اصرار به ایجاد جبهه مبارزاتی در بطن حرکت ملی (که

کشید

در این روز مبارک، در مقابل همه هم‌رزمان تشکیلاتی خود، اعضا کادر رهبری، کمیته‌ها و هسته‌های مقاومت در داخل و دوستان فداکار تشکیلاتی خود در خارج و خصوصاً زندانیان سیاسی حرکت ملی آذربایجان جنوبی که در زنجیر فاشیسم و ارتجاع گرفتار هستند ادعای احترام می‌کنم
به امید رهایی وطن از استعمار و فاشیسم و
ارتجاع
پاینده باد «آزادلیق، عدالت، میلی حوکومت»

و فعالیت‌های زیرزمینی تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان (دیرنیش) در فعالیت‌های میدانی در آذربایجان جنوبی از این تشکیلات چهره‌ای پنهان در اذهان ایجاد نموده است. تحلیلگران اپوزیسیون فارس و فاشیسم در فضای مجازی و اتاق‌های کلاب هاوس و شبکه تخریب وزارت اطلاعات و سپاه سایبری از این تشکیلات به‌عنوان «شبکه‌ای گسترده و مرموز» موردحمایت ترکیه و جمهوری آذربایجان یاد می‌کنند. در بطن حرکت ملی نیز ذهنیتی حاکم هست که «تشکیلات دیرنیش در همه‌جا هست ولی هیچ‌جا نیست» و این تحلیل‌ها چقدر درست و یا نادرست می‌باشد ریشه در فعالیت سیستماتیک و سازمان‌دهی تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان (دیرنیش) دارد. در ۱۹ ساله گذشته فقط معتقد به این اصل بوده که «سازمان‌دهی تشکیلاتی» رمز موفقیت مبارزات ملی در آذربایجان جنوبی برای رهایی از استعمار و استعمار و کسب حق تعیین سرنوشت ملی حتی در فرمول فدرالیسم ملی می‌باشد

به نظر می‌رسد برای شناخت کافی از تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان (دیرنیش) نیاز به مطالعه عمیق نشریات، جزوات، کتاب‌ها، موضوع‌گیری رهبران و عملکرد میدانی آن دارد

در ۱۹ مین سالگرد تأسیس تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان (دیرنیش) ضمن ادعای احترام به همه بنیان‌گذاران این تشکیلات از جمله مرحوم «عزیز پور ولی» که تا آخر عمر زحمات شایانی در راه اعتلا و بسط اندیشه مقاومت ملی در مقابل فاشیسم و ارتجاع و سازمان‌دهی تشکیلاتی

سازماندهی نیروها و همکاری سازمانی

محسن سعادت

تاریخی خود خواهد بود. سیاستهای اشتباه سران جمهوری اسلامی و اندیشه ایرانی‌شهری که دربرگیرنده اپوزیسیون هم می شود باعث شده تا گسستی اجتماعی در جامعه ایران ایجاد شود. و از طرف دیگر پراکندگی نیروها باعث شده است تا جمهوری اسلامی برای خود یک جغرافیای امنیتی تشکیل دهد. برای مقابله با این اندیشه و محدودیتها، نیروهای سیاسی و اجتماعی آذربایحانی در داخل و خارج باید با بازتعریف فلسفه وجودی خود گرد هم آیند. در غیر این صورت بازنده تاریخی این معادله خواهد بود همکاری سازمانی بین نیروهای مخالف جمهوری اسلامی هم باید بعنوان یک تاکتیک مبارزه ای در نظر گرفته شود. اگر همکاری بین سازمانهای مختلف جمهوری اسلامی ایجاد نشود، غلبه بر آن غیر ممکن خواهد بود. البته باید نقاط مشترک هم در این همکاری مد نظر گرفته شود. برای مثال یکی از این نقاط مشترک می تواند مبارزه با اندیشه ایرانی‌شهری باشد. ایرانیستی که امروز هم از طرف جمهوری اسلامی

با رشد اعتراضات اجتماعی در ایران ما شاهد نوعی عدم سازماندهی نیروها مواجه هستیم. جنبش آذربایجان هم از این کمبود مجزا نیست. برای همین باید در این برهه حساس که جامعه ایران می گذراند باید نگاهی دوباره به مسئله سازماندهی نیروها و ایجاد سیستم تشکیلاتی کرد. جنبش آذربایجان از فعالیتهای فردی به گروههای کوچک و سازماندهی محدودی رسیده است. اما هنوز از لحاظ ساختار تشکیلاتی با مرحله ی حرفه ای فاصله دارد. البته دلایل زیادی وجود دارد که مانع سازماندهی حرفه ای می باشد. هم از لحاظ تاریخی و هم از لحاظ اقتصادی می توان این موانع را بررسی کرد. البته باید از بعد امنیتی هم به این موضوع بنگریم. زیرا سازماندهی نیروهای مخالف یکی از بزرگترین ترسهای جمهوری اسلامی می باشد. و با ترفندهای امنیتی سعی دارد تا جلو سازماندهی نیروها را بگیرد. در این وهله ی زمانی بر همه آشکار است که ایران شاهد یکی از برهه های

و هم از طرف طیفی از اپوزیسیون تعریف شده است، علیه موجودیت ملل غیر فارس است. بنابراین رد اندیشه ایرانی شهری می تواند نیروهای غیر فارس و نیروهای مرکزی که علیه این اندیشه هستند، گرد هم آورد. ایجاد جبهه غربی (غرب ایران) یکی از این گامهای همکاری سازمانی می باشد. در این جبهه با گذر از اختلافاتی که امروز گریبانگیر جنبشهای ملی در ایران شده است می توان بزرگترین و قویترین سازماندهی را علیه مرکزگرایی در ایران تشکیل داد. امروز باید این سؤال را از خود پرسید که از اختلافهای موجود چه کسانی سود می برند؟ آیا نه این است که مرکز نشینان و صاحبان اندیشه ایرانی شهری از این اختلافها بهره مند شده و خود را در امنیت حس می کنند. ما با یک نیرویی در حال مبارزه هستیم که امروز هم در حاکمیت و هم دشر قالب اپوزیسیون هویت ما را انکار می کند. برای همین ایجاد این جبهه تمام تلاشهای آنها را با شکست مواجه خواهد کرد

مبارزه امروز تورک، کورد، عرب، بلوچ مبارزه ای برای بقای هویتی خود است. برای تحقق این هدف با سازماندهی دوباره باید گامهایی برای همکاری سازمانی بین این گروهها برداشته شود

اوچ آنا خطین حرکتی، میلی حرکتده

یاشار آزاد

آزربایجان میلی دیرنیش
تشکیلاتی-نین ایچ قولو
کمیته‌سی نین عضوو

حقوقونو مدافعنه ائدن اوچ آنا خط موجود اولدوغونون قناعتینده دیر ساغچی، سولچو و محافظه کار کسیملر، اوچ آنا خطی تشکیل ائدیرلر. قید ائتمه لیک بو اوچ کسیمین ایچینده چئشیدلی بؤلوملر موجوددور. ساغ دوشونجه نین ایچینده فدارالچی و ایستیقلالچی بؤلوم؛ سول تفکوروبون ایچینده کلاسیک و مدرن سول قوللاری و محافظه کار کسیمین ایچینده دینچی، بروکراتلار، یئرلی بورژوازی و نظامی قوه لر وار. پایداشلارین، مسئله نین حلینده ایکی عامیلی نظرده آلمالیق گوج و ماراق. اوچ کسیمین، گوج و ماراقلارینین یوزده لری فرقلی دی

ساغ دوشونجه کسیم

ساغچی و یا میلتهچی کسیم بو حرکتین اساس استارتی و چیرپینان اورگی دی، ساغ کسیم، سورکلی چالیشمالاری نتیجه سینده عموم میلیتی، سولچو و محافظه کار کسیم اؤز تاثیر آلتینا آلیب دیر. ایراندا تورک لره قارشلی آیری سئچگیلیگی دیله گتیرن،

هر مسئله ده رول آلان و پایلی اولان شخص لر و قوروملار وار. مسئله نین حلینده، بیله رک و یا بیلمه یه رک ائتگن اولان عنصرلری حذف ائتمک، بیزی دوغرو دورست سونوجا یئتیشدیرمه یه جکدیر. بعضا، پایداشلار بینمه دیگی دیگر پایداشلاری مسئله یه داخل ائتمه مک له سهوه یول وئیرلر مسئله نی گئئل اولاراق دیرلندیرمک و بعضا کنار چکلیب دیشاریدان باخماق، دوغرو دوروست گؤرونتمو ساغلابیا بیلر. موجود اولان نوم ائتگن لری نظرده آلاق یولا چیخیب، دار ایدنولوژیک گؤزلوکدن باخماق، حرکتین بوتونلوکده یوروتولمه سینه زمین حاضیرلایا قادیر

یازینین آلان دایره سی ایراندا تورک لرین حقوقلارینا یئتیشمه سی یولوندا چالیشان فیکیر آخیملارینی آراشدیرماقدیر. تورک میلی مفکوره یه ضید اولان بیر چوخ شخص و قوروملار وار اما یازیدا سادجه تورک کیملیک لی و اولوملو باخان کسیم لر آراشدیریلیب. یازی، ایراندا تورک لرین

گوندمده توتان ساغ فیکیرلی اینسانلار اولوبلار؛ البته سول تفکورده بو قونودا پایی وار.

عموما ساغ تفکوروبو و قیسمن سول فیکیرلی اینسانلارین تدبیری ایله بابک قلعه سی قورولتایلاری و مختلیف توپلانتی لار گرچکله شیب. مئدیاتیک فعالیت و هر زمان میداندا اولان قووه کیمی اساسلی رول اویانیب دیر. حبسلره، ایشنجه لره معروض قالاراق تورک میلی مفکوره سین گئیش لندیریب، دیری ساخالیب دیر. بو کسیمین ماراغی مسئله نی حل ائتمه گه یوکسکدیر و بللی درجه ده ده عمومی گوجه صاحب دیر

ایراندا پارتیا قورما ایمکانی اولمادیغیندان، ساغ کسیم لازیم اولان درجه ده تشکیلاتلانیب. اما کامو اوپونا یوکسک درجه ده ائتگی بوراخی بیلیر. عمومی و شبکه ای مدیریت یاشانیر ساغ کسیمین ایچینده. ساغ کسیمین بو یوک یوزده سی نی غیر تشکیلاتی اینسانلار اولوشدورور. حاکمیتین باسقی سی، تشکیلاتی فعالیتین ضرورتی نی یئترینجه دوشونمه مه و موجود تشکیلاتلارین ضعفی اوچ نندن سایبلا بیلر تشکیلاتلانا ماغا گوره

گئنل اولاراق ساغ کسیم فدرالچی و یا ایستقلال چی بؤلوملره بؤلونور. ساغ کسیمین بیر بؤلومونون بلیرسیز سیاسی دوزن وعد ائتمه سی ده، سورونلاردان بیری سایبیلیر. اؤز مقدراتینی تعیین ائتمه پرنسیبی ایله یولا چیخان قوروملاری، باغیمسیزلیغی آچیق دبله گتیرمه گین آغیر بدلی اولاجاغینا گوره آنلاماق اولار اما دیگر طرفدن قورومون مبههم سیاسی گله جک تابلوسونون سرگیله مه سی ایله قارشی قارشیا بلیق. اؤز مقدراتینی تعیین ائتمه پرنسیبی حقوقی آنلام داشیب، گله جک سیاسی دوزنی ترسیم ائتمیر؛ اما دوغال اولاراق سیاسی تشکیلات، گله جک

سیاسی دوزنی ترسیم ائتمه لیدیر ساغ کسیمین ایچینده یئر آلان قوروملار و شخص لرین بیر قیسمی تام ساغ توتومدان اورتا ساغا یونه لیب لر بو یاناشما اورتا ساغین، سول و محافظه کار کسیم له ارتباط قورماسی راحتلاشیب دیر. فدرال سؤیله مین سئچن ساغ دوشونجه لی اینسانلار تنقیدلری گؤزه آلاراق جسارتله بو یولا آیاق باسمیشلار.

سول دوشونجه کسیم

سول کسیمین اولوملو، اولومسوز رولو وار تورک میلی حرکتینده اما یازنین باشلانقیچیندا قید ائتدیگیمیز کیمی یازنین چرچیوه سی، تورک میلی حرکتینه مثبت باخان پایداشلاری آراشدیرماقدیر. سول کسیمین تاریخ باخیش آچیسی دوغرو یا یانلیش، تورک میلی حرکتینده یایقین حاله گلیدیر. چاغداش تاریخی دیگر کسیملر، سول گؤستردیگی آچیدان اوخویورلار. البته ساغ کسیمه باغلی اولان تورک ائلی جریاننی بو قاعیده دن مستثنادیر. سولچولار شوروی نین ایداره طرزین اؤرنگ آلاراق ایراندا میلیت لرین حقوقون طلب ائدیرلر. یاشلی سولچولار کلاسیک یونتم لره صادق قالیب لار اما یئنی نسل سولچولار یئنی متدلارلا بو آخیمین داوامچی لار دیلار. اولار عموما میلتچیلیگی دوغرو بیلمه ییب و ارتجاعی مسئله کیمی حسابلا بیرلار. ساغ کسیم نین ایضاحیندا قید ائتدیگیمیز کیمی اساس رول ملتچی کسیمین اوزرینده دیر. دئمک اولار تورک حرکتین اومورقاسی ساغ دوشونجه لی کسیم دیر. سول کسیمین مسئله نی حل ائتمه گه ماراغی یوکسک دیر اما گوجو دگر پایداشلاردان آز دیر

محافظه کار کسیم

گوجو دیگر کسیملردن چوخ گؤرونور. محافظه کار کسیمی حرکتی ایقناع ائدن ندنلردن بیرری سون زامانلار مرکزین آچیق و آشکار فارس ایرقیچلیق یاپماسی و دین ماسکاسین کنار قویارق تبعیض لری موجه گؤسترمه سی اولوب دور.

هر کسیمین هورگوت اولارق و فیگور اولارق نماینده لیک ائدن نمونه لر وار. محافظه کار کسیم دیگر ایکی کسیمدن گنج تورک حرکتینه قاتیلدیغی اوچون فیگورلاری تام بللی اولمویوبدور. اما گله جکده محافظه کار کسیمدن فیگورلار چیخماسی بکله نیر. بو کسیمین ماراگی دیگر کسیم لرله قیاسدا آزدیر اما دیگر کسیم لردن چوخ گوجه صاحبیدیر

سونوج

بو اوچ کسیم بیر بیرین تاماملایان آخیملاردیر. بو آخیملاری بیر بیرنه قارشی گؤرمک بؤیوک سهودیر. سون قیرخ ایلین گنڈیشاتینی آراشدیراندا میللی حرکتی قبول اما یئترسیز نمره سی وئرمک اولار. حرکتیده، موجود پتانسیل لرین هدره وئرمه مک اوچون نوم پایداشلاری دیرلندیرمک گرکیر. دیگر کسیملری تهدید دئیل، فرصت کیمی قبول ائتمه ده فایدا وار. طبیعی اولارق هر کسیمین اؤزونه گؤره گوجو، ماراگی و چیخارلاری وار اما تورک کیملیگینین و آذربایجان چیخارلاری دورولتوسوندا یورومه لری، پازلی تامام لاییر. کئچمیشده نه توتوم سرگیله مه سیندن آسیلی اولمایارق بو گون نه ایستدیگی و نه دوغرولتودا یورومه سی اؤنملی دیر. زمان و گنڈیشات لا آدایته اولماق ضروری ایشلردن ساییلیر. بو اوچ کسیم قوزی آذربایجاندا زامانیندا اوتایا

ایراندا تورک مسئله سینده داییر دینچی، بروکرات و یئرلی بورژوازی کسیملر محافظه کار توتوم سرگیله ییب، حرکتی گنج قاتیلماغی ترجیح ائدیبدیر. دولت دایره لرینده چالیشان قوه لر، قونوملارینین (موقعیت لرینین) شرطلرین نظره آلاق حرکت ائدیبلر. آذربایجان بورژوازی ده سرمایه نی خطرده سالماق اوچون احتیاطلی مسئله یه باخیدیر پزشکیانین جمهور باشقانی قونومونا گلندن سونرا، محافظه کار کسیم موتبوه اولوب میداندا فعالیت لرین گنیش لندیرمه گه چالیشیر. تورک الهی صفتی ایله دیگر کسیملر طرفیندن تانینان کسیم، گنیش ایمکانلارا صاحبیدیر. دولتین ایچینده چالیشان بروکرات لار، لشکری و کشوری قوه لر، ایراندا آیری سئجگی لیگین اولدوغونا اینانیب آرادان قادیرماغا جهد ائدیرلر. محافظه کار کسیم ایران چرچیوه سینده تورک لرین و آذربایجانین قونومون گوجلندیرمک ایسته سه لرده هله لیک آچیق شکیلده دیله گتیرمیرلر. حاکمیت، محافظه کار کسیمه ساغ و سول کسیم کیمی تجزیه طلب دامغاسی آلتیندا ضربه ائدیبه بیلیمیر. میثال اوچون تراختور تاخیمینین مالیکی دولت تلوزیونوندا باغیرارق تامامیت چی لره خطابن، تجزیه طلب جد و آبادیزدیر دئیر

عموما میلت ریسکیلی ایلم لردن اوزاق دورماق ایسته ییر او اوزدن محافظه کار کسیم له آز هزیننه ایله سونوجا وارماغا ریغبت چوخدور. مرکزده هر هانسی تمللی دگیشیم ده محافظه کار کسیمین اورگانیزه

چیخیبدير ائلچی بی ساغ تفکورون فیگورو،
مساوات سول تفکورون فیگورو و حیدر علیف
محافیظه کارلارین فیگورو کیمی رول آلیبلار.
محافیظه کارلار ایراندا حرکتہ گئج قاتیب
هلہ اولوشوم سورجینده دیرلر آما دیگر
کسیملردن اؤنه کنچه بیلرلر

جمهوری اسلامی و پاسداری از تبعیض‌ها

مردم را تحت تأثیر قرار می‌دهد اعتراضات مردمی نیز به همان اندازه با جدیت و قدرت بروز می‌کند. اصرار دولت بر ادامه قوانین تبعیض‌آمیز مشروعیت دولت را نزد جامعه مورد تبعیض زیر سؤال می‌برد و در طول زمان آن را به دولتی نامشروع مبدل می‌کند. آنچه امروز در ایران جریان دارد نمونه بارزی از اصرار حاکمیت بر ادامه قوانین تبعیض‌آمیز علیه زنان، ملت‌های غیر فارس و اقلیت‌های دینی-مذهبی است. تعریف جمهوری اسلامی از زن به‌عنوان انسانی تحت ولایت و در خدمت مرد با تعریف زنان از خود، از مفهوم انسان و جنسیت زدایی از قوانین در تعارض است. جمهوری اسلامی با تکیه بر نگرش ایدئولوژیک خود دخالت در پوشش زنان را نیز حق خود می‌داند و آن را در لوای حمایت از بنیان خانواده توجیه می‌کند؛ اما سال‌ها است که بخش قابل توجهی از زنان جامعه در برابر این تبعیض سر برآورده و به دنبال حقوق برابر خود هستند. درحالی‌که جامعه ایران از ملت‌های مختلفی با زبان و فرهنگ خاص خود تشکیل شده

دولت‌های حاکم در جوامع مختلف به همراه تمامی اجزای خود اصول حقوقی و قانونی خاصی را حمایت و اجرا می‌کنند. کارایی این اصول در بسترسازی برای توسعه اقتصادی، پویایی سیاسی و پیشرفت جامعه می‌تواند قدرت و عمر حکمرانی دولت‌ها را افزایش دهد؛ اما زمانی که بخشی از جامعه به این نتیجه برسند که اجرایی شدن این اصول به زیان آنها است و یا موجب برخورداری هرچه بیشتر بخش دیگر جامعه شده است، چالش دولت‌ها شروع می‌شود. برخی از دولت‌ها با به‌روزرسانی قوانین سعی می‌کنند تا تبعیض موجود را رفع کنند. برخی دیگر اما راه انکار و یا توجیه را در پیش می‌گیرند و درعین‌حال قوانین تبعیض‌آمیز را با تحکم ادامه می‌دهند.

بسته به اینکه گروه مورد تبعیض چه درصدی از جامعه را تشکیل می‌دهد پایداری دولت‌ها به همان اندازه با تهدید مواجه می‌شود. همچنین بسته به مقدار و شکلی که این تبعیض‌ها زندگی روزانه

غیر فارسی زبان بدانیم باز هم می‌بینیم که جمهوری اسلامی با بخش بسیار بزرگی از جامعه ایران دچار چالش است. از نظر این بخش از جامعه جمهوری اسلامی نه یک دولت مشروع بلکه با تکیه بر قوه قهریه پاسدار سیستم تبعیض‌آمیز جاری علیه آنان است

الکسی دو توکویل، متفکر و تاریخ‌نگار فرانسوی، در کتاب خود به نام «دموکراسی در آمریکا» می‌گوید: مردم هرگز با فقر به‌تنهایی شورش نمی‌کنند، بلکه وقتی احساس کنند که نظام حاکم بر اساس استانداردهای دوگانه عمل می‌کند، دست به انقلاب می‌زنند

است، جمهوری اسلامی با برجسته ساختن زبان و عناصر فرهنگی فارسی‌زبانان به دنبال آسیمیله کردن سایر ملت‌ها است. تا جایی که مفاد مندرج در قانون اساسی راجع به حقوق‌حقوق اولیه ملت‌های غیر تاجیک را نیز نادیده می‌گیرد. اصرار حاکمیت بر ادامه سیاست‌های قوم‌گرایانه تاجیکی/فارسی‌مشروعیت آن را نزد بخش قابل توجهی از ملت‌های غیر تاجیک با چالش جدی مواجه کرده است. رشد روزافزون ملی‌گرایی در مناطق غیر تاجیک ایران همچنین تظاهرات خیابانی مردم در فرصت‌های مختلف نسبت به قوم‌گرایی فارسی نمونه بارزی از واکنش‌های اعتراضی است

علی‌رغم آنکه مذهب رسمی جمهوری اسلامی در قانون اساسی تشیع دوازده‌امامی است اما درصد قابل توجهی از جامعه ایران یا مذهب متفاوتی دارند و یا اصولاً مسلمان نیستند. صدا البته بزرگ‌ترین جامعه غیر تشیع دوازده‌امامی را اهل تسنن تشکیل می‌دهند. مسئله به اینجا محدود نمی‌شود بلکه سیاست‌های عملی جمهوری اسلامی در طول مدت حاکمیتش به‌خوبی ترد شدن اقلیت‌های دینی مذهبی را نشان می‌دهد. مثال‌های زیادی می‌توان نوشت اما تنها کافی است که بدانیم اهل تسنن در شهر تهران حق داشتن مسجد ندارند

صدا البته همه افراد جوامع مورد تبعیض از آگاهی لازم برخوردار نیستند و یا اعتراض خود را به‌صورت فعال نشان نمی‌دهند اما با در نظر گرفتن اینکه زنان تقریباً نصف جامعه ایران را تشکیل می‌دهند. بنا به گفته حمیدرضا حاجی بابایی وزیر دوره‌های پیشین آموزش و پرورش هفتاد درصد دانش‌آموزان ایران غیر فارسی‌زبان هستند. حتی اگر اقلیت‌های مذهبی را در بین ملت‌های

عراق عجم تورکلی نندن اؤنملی دیر؟

مجید جوادی آراز

آذربایجان میلی دیرنیش
تشکیلاتی نین سؤز چوسو

ایالت گونئی آذربایجان دیر. بوگونکو ایرانین قوزئی باتیسینی (شمال غرب) احاطه ائدن گونئی آذربایجانین بؤیوک اکثریتی تورکلردن اولوشور

گونئی آذربایجاندا سونرا تورکلرین ان چوخ یاشادیغی و تاریخلی نین مین ایللره چاتدیغی ایالت «عراق عجم» دیر. عراق عجمده تاریخاً تورکلر و تاجیکلر بیرگه یاشاییلار. تاریخی عراق عجم مملکتی و یا ایالتی، آذربایجان ایله فارس ایالتلری نین آراسیندا قالان بؤلگه دیر. بوگون بو ایالتین باشلیجا شهرلری اصفهان، کاشان، قم، تهران، کرج، اراک، همدان و بعضیلرینه گؤره قزوین دیر. یالیز عئینی زاماندا بیر چوخلاری قزوینی آذربایجان ساییرلار. عراق عجم تورکلرین تاریخی وطنی دیر. بو ایالتین گونئیینده تاجیکلر چوخلوق تشکیل ائدرکن اؤزلیکله قوزئی و باتی بؤلگه لرینده تورکلر چوخلوق تشکیل ائدیرلر. بوگون گونئی آذربایجاندا ۱۰ میلیون حدودوندا تورک یاشایرسا، ان آز بیر او قدر، حتی داها دا چوخ تورک نوفوسو عراق عجمده یاشاییر. تاریخاً چوخ

گوجلو قناعته گؤره ایران نفوسونون یوزده ۴۰-ی تورکلردن اولوشور. بو ادعاین ان مستند قایناغی ایرانین کئچمیش خاریجی ایشلر ناظیری علی اکبر صالحی نین تورکیهده وئردیگی موصاحیبه اولاراق گؤسترلییر. او تورکیهده ژورنالستلره دئدی: «بیز هارداسا عئینی دیلی دانیشیریق. ایران اهالی سی نین یوزده ۴۰-ی تورک دیلینده دانیشیر. بو تورکیه ایله ایران آراسیندا بؤیوک بیر باغ دیر». هر حادا بیر خاریجی ایشلر ناظیری اؤلکهنین ان دقیق بیلگیلرینه صاحید دیر و بئله بیر دورومدا سههو معلومات وئرمگه بیر احتیاجی یوخدور. البته بیر چوخ مئیدانی آراشدیرما دا بو معلوماتی تصدیق ائدیر

تورکلر ایران محروسه ممالکی نین اکثر ایالت و ولایتلرینده یاشاییلار. ایران ممالکینده ائله بیر بؤلگه یوخدور کی آزاد اولسا اوردا تورک یاشاماسین؛ آنجاق بلکه سیستان- بلوچستان و جنوبی خراسانی استئن ائتمک اولار. بونولا یاناشی طبیعی کی تورکلرین ان قالابالیق اولاراق یاشادیغی

شاه قاجار ایله بیر زاماندا؛ (فتحعلی خان افشار ایله ممدقولو خان افشار بیر سیرا دؤنملرده زنگاندان، اردبیل، تالیش، باکی، گنجه و قاراباغ قدر اولان بؤلگه‌نی اؤز حاکیمیتلری آلتینا آلمیش و عملده بوتؤو آذربایجان دؤولتی قورموشدولار)

- مشروطه انقلابی؛ مشروطه انقلابی زامانیندا ایالت و ولایت انجمن‌لری قانونو چرچوبیسینده بیر نچجه ایل آذربایجان فعلی اولراق ایالت و ولایت انجمنلری طرفیندن اداره اولوندو

- شیخ محمد خیابانی حرکتی؛ آذربایجان حدودا آلتی آی اؤز موقدراتینا حاکیم اولدو - آذربایجان دمکرات فیرقه‌سی و میلی حؤکومت دؤنمی؛ آذربایجان بیر ایل اؤز موقدراتینا حاکیم اولدو

- موسلمان خالقین جمهوریت حیزبی یا خود شریعتمداری حرکتی

آجی گرچک بودور کی، بوتون بو حرکتلر ایرانین مرکزیندن، یعنی مشخصا عراق عجم‌دن گلن گوجلر طرفیندن باسدیریلدیلا و نه یازیق کی بو گوجلرین هامیسیندا عراق عجم تورکلری یا باشی چکیملر یا دا اؤنملی پایلاری اولوب. بو چاغداش تاریخیمیزین آجی بیر گرچکیدیر کی گونئی آذربایجاندا اورتایا چیخان خالق حرکتلری‌نین باسدیریلما سیندا عراق عجم تورکلری ایران آدینا آکتیو رول آیلبلار. طبیعی کی بورادا آماج تاریخی یارغیلاماق و یا سوچلو آختارماق دئییل، بلکه گرچکچی بیر آنالیز ایله چؤزوم یولو آختارماقدیر

ندن گونئی آذربایجانین ایرانین مرکزیندن یا خود عراق عجم‌دن گلن گوجلر قارشیسیندا دایانا بیلهدیگی‌نین تمل بیر سببی واردیر. او دا جغرافی وضعیت و نفوس

سایدا تورکمان ائلی عراق عجمه یئرلشیبلر کی شاه‌سئونلر اولنلری‌ن ان مشهورودور. عراق عجم تورکلری‌نین گوجلو بیر تورکجه شعر و آشیق موسیقی مکتبی وار. ساوه‌نین آدلیم شاعری حکیم تئلیم خان و قزوین قاراغان بؤلگه‌سی‌نین آدلیم آشیغی مرحوم آشیق مسیح الله بو شخصیتلردن سادجه ایکسی‌دیر. بو سببله دیل، کولتور، مدنیت و تاریخ اولراق عراق عجم تورکلرگه ایله آذربایجان تورکلرگه آیریلماز بیر بوتوندور

عراق عجم عئینی زاماندا آذربایجان جغرافی اولراق قشقای بؤلگه‌سینه و دولایسی ایله بصره کؤرفزینه باغلابان استراتژیک بیر جغرافیادیر

آذربایجان و عراق عجم تورکلرگه بیر آلمانین ایکی اوزو قدر بیر بیرینه یاخین و باغلی اولسالار دا مع‌الاسف معاصر تاریخده یاشانان بیر آجی تجروبه و گرچکلیک ده وار. او دا بودور کی

آذربایجانین چاغداش تاریخی‌نین نادر شاهین اولوموندن سونرا باشلایان خانلیقلار دؤنمی ایله باشلانديغینی سؤیله‌مک مومکوندور. خانلیقلار دؤنمی قیسسایا بیر دؤنم اولسا دا کیفیت اعتباری ایله آذربایجانین تاریخینده و کیملیگینده درین ایزلر بوراخمیش بیر دؤنمدیر

بو چاغداش تاریخ بوینجا آذربایجاندا آلتی دفعه یئرلی خالق ایراده‌سی اورتایا چیخیب و آذربایجان اؤز موقدراتینا حاکیم اولمایا چالیشیب؛ کی بیر سیرا زامانلاردا اؤنملی باشاریلار دا ناییل اولوب. اولنلر سیراسی ایله بئله‌دیر

- اورمولو فتحعلی خان افشار - ارشلو؛ کریم خان زند ایله عئینی زاماندا

- اورمولو ممدقولو خان افشار بیگلربیگی - قاسیملی؛ آغا محمد خان قاجار و فتحعلی

اولمایاجاق». اصلینده ممدقولو خان حاقسیز دئییلدی چونکو قیسا مودت اؤنجه کریم خان زندین اورمو قالاسینی مشهور دوققوز آیلیق موخاصیره سینده بؤیوک فلاکت و آجیلار یاشانمیشدی و عئینی فلاکت بیر داها یاشانا بیلردی

تجروبه لی بیر عسگر و سیاستچی اولان ممدقولوخانین تثبیتی ماراقلی و دوغرو ایدی. چونکو بیر طرفی سوننی عثمانلی و بیر طرفی خریستیان روسیه اولان شیعه آذربایجاندا اوگونون نفوس شرایطینه گؤره آنجاق اون مین نفر حدودوندا قشون ییغماق اولوردو. یالنیز آرخاسیندا بصره کؤرفزی و افغانستانا قدر بؤیوک بیر شیعه جغرافیاسی بولونان عراق عجمده قاجارلار اللی مینه قدر قشون ییغا بیلیردیلر. بو بیر جغرافی موقعیت و نفوس دنگه سی مساله سیدیر. اونا گؤره ده سیاستده مشهور بیر سؤز وار کی، جغرافیا موقدراتدیر؛ اصلینده دؤولت قورولوشونون نئجه شکیللنه جگی ده بو موقدراتین بیر تابعی و سونوجودور. یعنی صفویه دن سونرا شکیللنن ایران دؤولتی نین مرکزی نین عراق عجمده اولماسی بیر تصادف دئییل، بیر جغرافی اجباردان اورتایا چیخیب. صفویلر باشکندی اؤز خوشلارینا گؤره تبریزدن قزوینه اوردان دا اصفهانا داشیمادیلار

عئینی ژئوپولیتیک، یعنی جغرافی وضعیت و نفوس دنگه سی آذربایجانین دیگر خالق حرکتلرینده ده اؤز تأثیرینی گؤستریمیشدیر و بوگون ده موجوددور

۱۳۹۵ گونش ایلی نوفوس ساییمانا گؤره ایرانین ۸۰ میلیون جمعیتی وار ایدی. بو رقمین یوزده ۴۰ -نین تورک اولدوغونو دوشونسک ۳۲ میلیون تورک نفوسو اولار. زنجان، اردبیل، غربی و شرقی آذربایجان

دنگه سی دیر. البته بونون یانینا دؤولت قورولوشونون عراق عجمده شکیل لندیگینی ده آرتیرماق لازیمدیر. یالنیز بو ایکینجی سبب، بیرینجی سببین، یعنی، جغرافی وضعیت و نفوس دنگه سی نین بیر تابعی و نتیجه سی دیر کی بو اؤزلوگونده آیریجا بیر آنالیز ایسته ییر و بو یازنین قونوسو دئییل. قیسساجاسی گونئی آذربایجان جغرافی و نفوس وضعیتینی ندنی ایله عراق عجمه معادل اولایله جک بیر دوروما صاحب دئییل. بونون سببی نین اوستونده دورمادان اؤنجه، علی خوشنویسین تألیف ائتدیگی «اورمولو ممدقولوخان افشار و میلی فدرال دؤولتین تشکیلی» کیتابیندان ماراقلی بیر مقاما یئر وئرمک مقصده اویغون اولاجاقدیر

کیتابدا قید اولدوغونا گؤره، کریم خان زندین اؤلوموندن سونرا، زنگاندان گنجیه قدر اؤز تأثیر و اداره سی نین آلتیندا ساخلایان اورمولو ممدقولوخان افشار نهایت آغا محمد خان قاجارین هجومونا قارشی دایانایلمیر و اورمو قالاسینا گئری چکیلمگه مجبور اولور. قاجار قوشونو اورمو قالاسینا یاخینلاشیرکن افشار بیگلربیگی اولارق ممدقولوخان افشار بگلری و بؤیوکربیخی اورمو ارکینده (چهار برج و یارضاقلی خان عمارتی کی پهلوی رژیم ییخدی) بیر توپلانتییا چاغیریر و توپلانتیدا بئله دئییر: «مع الاسف بیزیم جغرافی وضعیتیمیز بیزه سگگیز میندن آرتیق قوشون ییغماغا امکان وئرمیر، آنجاق قاجارلار اوتوز بئش مین قشون و اییرمی مین علاوه عسگر ییغا بیلیرلر. بیز هر نه قدر جسارت و رشادته ساواشساق دا بونون گوناھسیز اهالی نین قیرغین ائدیلمه سیندن باشقا نتیجه سی

بوگون استانبول، آنکارا، ازمیر، بورسا، آنتالیا و آدانا کیمی تورکیه‌نین بؤیوک شهرلرینده یاشایان کورد نوفوسو، گونئی دوغودا دیاربکر مرکزی دوام ائدن کورد سیاسی حرکتینه نه اینکی انگل و ریسک دئییل، تام ترسینه او حرکتین ان بؤیوک دستک و دایانغی دیر. حتی کورد دیلی بیلمه‌سه و دانیشماسا بئله، چونکی کوردلوک بیلینجی داشییر

ایراندا نیه تورک نوفوسو بئله اولماسین؟! عمومیتله ایراندا تورک نوفوسونداکی میلی بیلینج دیگر میلتره گؤره داها گئج اورتایا چیخماغا باشلادی. بونون اوچون بیر چوخ تاریخی و توپولومسال سببلر سایماق اولار اما او آیریجا بیر آنالیز طلب ائدیر. شوروی‌نین داغیلماسی ایله باشلایان و تورکلوک بیلینجی اساسیندا دوام ائدن مدرن آزربایجان میلی حرکتی، داخلیلی و خارجی سببلرله آرتیق گونئی آزربایجان آشیب و عراق عجمه چاتیب دیر. بونو توپولومون و یاشامین بیر چوخ آلانیندا آچیقجا گؤرمک مومکوندور. عراق عجمده تورکلوک بیلینجی‌نین گلشمه سوروجی داها یئنی ساییلسا دا بو سورعتله گلشجه‌جک، نئجه کی گونئی آزربایجاندا ۱۳۶۰-لی و ۱۳۷۰-لی ایللرده کیمسه اینانمیردی که میلی حرکت بو سورعتله بؤیویوب توپلوما یاییلابیلر آرتیق عراق عجم تورکلوگو گونئی آزربایجان تورکلوگو اوچون بیر ریسک یوخ بیر فورصت اولمالیدیر. بونون زامانی گلیب چاتمیشدیر. بو ایکی تاریخی ایالتین تورکلوگو بیر قوشون ایکی قانادی کیمی ایراندا تورکلوگو گؤیلره یوکسلده بیلرلر طبیعی کی بو سورجده سایر بؤلگه‌لرده

اوستانلارین توپلام جمعیتی ایسه تقریباً ۱۰ میلیون ایدی. یعنی اؤلکه نفوسونون یوزده ۱۲/۵-ی. تهران و کرجین نفوس اغیرلیغینی نظرده الساق احتمالاً ۱۵ میلیون حدودوندا تورک نفوسو دا عراق عجمده یاشاییر. گئری قالان ۷ میلیون تورک ده سایر ولایتلرده یاشاییر. بو داغیلیم نظرده منطیقی گلیر. پو بیر حالدا دیر کی گونوموزده مرکزی اساسا عراق عجمده اولان ایران دؤولتی شیدتله مرکزیتچی بیر قورولوشا صاحیدیر و سیلاحلی گوجلردن توتמוש، انرژئی و ارتباط شبکه‌لرینه قدرهر شئی مرکزدن کنترل ائدیلبیر. یعنی آزربایجان هم جغرافی و نفوس اولراق سخیشمیش وضعیتده، هم اجرایی باخیمدان هارداسا تاماالی بوشدور بو دورومدا آزربایجان یئددینجی دفعه آیاغا قالمسا، عراق عجمدن گلن گوجون کئچمیش آلتی دفعه کیمی بیر داها آزربایجان ازمیه‌جه‌گی‌نین نه تضمینی وار؟ بیر سیرالاری دیه بیلرلر که قوزئی آزربایجان و تورکیه بیزیم آرخامیزدا دورارلار. بلکه ده دورماق ایستترلر. اما سیاسی، اقتصادی و کوره‌سل معادلر اولارا بو امکانی وئرمه‌سه نئجه اولاجاق؟! کئچمیش آلتی دفعه‌کی فاجیعلر بیر داها می تکرار اولاجاق؟

بو قیفیلین کلیدی عراق عجم تورکلری دیر. عراق عجم تورکلری گونئی آزربایجان اوچون ریسک اولماقدان داها چوخ بیر فورصت اولابیلر. ایرانین دؤولت مکانیزمی‌نین گوج مرکزی عراق عجمده دیر. دولایسی ایله اورداکی تورک نفوسو آزربایجانداکی تورک نفوسو اوچون چوخ قیمتلی بیر فورصت دیر. یئر کی اؤز تورک کیملیکلرینی یئرینجه درک ائدیپ، اونا دگر وئریپ، اونا گؤره داوانسینلار بلکه مع الافارغ بیر قیاس اولاجاق اما؛

ياشايدان توركلرين و ائلهجه ديگر
ظولم آلتيندا اولان خاقلارين گوجوندىن
فايدالانماق لازيمدير. حقيقتا ايراندا
توركلر دمكراسى قاتارى نين لوكوموتىوى
اولايلرلر
اونوتماماق لازيم بوگون ايراندا ياشانان
بۇحرانلار دىنى و مىلى دىكتاتورلوق و
فاشىسىم سىبى ايلهدير. بو ندنله مىلى
بىلينجين يانيسىرا دمكراتىك دگرلره او
جومله دن سكولارىسم، دوشونجه و سۇز
آزادلىغى، چوخولجولوق و آزينلىق حاقلارينا
سايغى كىمى اساسلار باغلى قالماق تمل
بىر شرطدير. يوخسا دىكتارلوعون كور
دۇنگوسوندىن چىخماق مومكون دئىيل
آزربايجان مىلى حركتى و عمومى ليكده
تورك فعاللار و قورولوشلار بونا گۇره
استراتژيلر بليرلهمه ليديرلر

معرفی کتاب

لزوم مبارزه سازمان یافته و تشکیلاتی حرکت
ملی آذربایجان بر اساس آموزه‌های کتاب هنر
جنگ سان تزو

مقدمه

جدی سرفصل فعالیت‌های خود قرار دهد. = اهداف مشخص و برنامه‌ریزی‌شده: تعریف اهداف کوتاه‌مدت، میان‌مدت و بلندمدت به ایجاد تمرکز و هم‌افزایی در جنبش کمک می‌کند = ساختار تشکیلاتی منسجم: یک تشکیلات قوی و هماهنگ، چه در داخل کشور و چه در خارج از آن، برای پشتیبانی از جنبش ضروری است = اتحاد و همبستگی داخلی: جلوگیری از اختلافات درونی و تقویت روحیه همبستگی در میان فعالان، ضامن تداوم حرکت خواهد بود

۲. اتحاد استراتژیک ملل تحت ستم ایران

سان تزو معتقد است که یکی از راه‌های شکست دشمن، ایجاد ائتلاف‌های هوشمندانه برای تضعیف او است. او در این زمینه می‌گوید: «ضعیفان اگر متحد شوند، دشمن را از درون فرو می‌پاشند.» در ایران، گروه‌های مختلفی از سیاست‌های تبعیض‌آمیز جمهوری اسلامی رنج می‌برند، از جمله عرب‌ها، بلوچ‌ها و ترکمن‌ها. این گروه‌ها اگر به‌جای فعالیت‌های انفرادی، یک اتحاد استراتژیک تشکیل دهند، قادر خواهند بود در برابر هژمونی تمامیت‌خواه فارسی مقاومت مؤثرتری داشته باشند. این اتحاد می‌تواند شامل اقدامات زیر باشد = هماهنگی در اعتراضات و اعتصابات: همگرایی در زمان‌بندی و اجرای اعتراضات، موجب افزایش فشار بر حکومت خواهد شد = تقویت روابط بین جنبش‌های ملی: همکاری نزدیک میان گروه‌های مختلف، به تبادل تجربیات و منابع منجر خواهد شد

مبارزه برای کسب حقوق ملی، رفع تبعیض‌های سیستماتیک و پایان دادن به هژمونی جریان تمامیت‌خواه فارسی که جمهوری اسلامی آن را نمایندگی می‌کند، نیازمند استراتژی مشخص، برنامه‌ریزی دقیق و سازمان‌دهی قوی است. در این مسیر، بهره‌گیری از آموزه‌های کلاسیک جنگ و سیاست، مانند آنچه در کتاب هنر جنگ اثر سان تزو آمده است، می‌تواند به تدوین یک استراتژی مؤثر برای حرکت ملی آذربایجان کمک کند. این کتاب به‌عنوان یکی از مهم‌ترین متون استراتژیک در تاریخ، راهکارهایی را ارائه می‌دهد که می‌توانند در مبارزات سیاسی و هویتی مورد استفاده قرار گیرند. بر اساس این اصول، حرکت ملی آذربایجان باید سازمان‌یافته، دارای تشکیلات منسجم و مبتنی بر اتحاد استراتژیک با سایر ملل تحت ستم ایران، شامل عرب‌ها، بلوچ‌ها و ترکمن‌ها باشد تا بتواند به اهداف خود دست یابد

۱. سازمان‌یافتگی: پیش‌شرط پیروزی در نبرد سیاسی و هویتی

یکی از اصول کلیدی که سان تزو بر آن تأکید دارد، اهمیت سازمان‌دهی و ساختار تشکیلاتی در هر جنبش یا ارتش موفق است. او می‌گوید: «هرج و مرج در میدان نبرد نتیجه ضعف فرماندهی است، نه قدرت دشمن.» این بدان معناست که یک جنبش بدون انسجام، نظم و هماهنگی نمی‌تواند در برابر نیروهای سرکوبگر دوام بیاورد. حرکت ملی آذربایجان برای اثربخشی باید موارد زیر را به صورت

= بحران‌های اقتصادی و تحریم‌های بین‌المللی که موجب نارضایتی عمومی شده است
 = اعتراضات سراسری و نارضایتی گسترده مردمی که پایه‌های مشروعیت نظام را تضعیف کرده است

= تشتت درون حاکمیت و نزاع‌های جناحی که موجب بی‌ثباتی سیاسی شده است
 جنبش ملی آزربایجان و سایر ملل تحت ستم می‌توانند از این شرایط به‌عنوان فرصتی برای افزایش فشار بر حکومت استفاده کنند. سازمان‌دهی اعتصابات، اعتراضات هماهنگ و بهره‌گیری از بحران‌های حکومتی، می‌تواند رژیم را به سمت عقب‌نشینی سوق دهد

۵. دیپلماسی، لابی‌سازی و لابی‌گری در عرصه داخلی و خارجی و بهره‌گیری از حمایت‌های بین‌المللی

سان تزو تأکید دارد که «یک جنگجو نه‌تنها در میدان نبرد، بلکه باید در پشت صحنه نیز پیروزی را تضمین کند.» این بدان معناست که موفقیت یک جنبش فقط به مبارزه داخلی محدود نمی‌شود، بلکه نیازمند جلب حمایت‌های خارجی نیز هست. در این راستا، حرکت ملی آزربایجان باید اقدامات زیر را انجام دهد
 = برقراری روابط با سازمان‌های حقوق بشری و نهادهای بین‌المللی: این امر به افزایش فشار بین‌المللی بر جمهوری اسلامی کمک خواهد کرد

= تعامل استراتژیک با کشورهای همسایه و قدرتهای جهانی: ایجاد همکاری‌های سیاسی و اقتصادی با دولت‌هایی که منافع مشترکی با ملل تحت ستم دارند، می‌تواند به تقویت جایگاه جنبش منجر

= همکاری در حوزه‌های رسانه‌ای، دیپلماتیک و بین‌المللی: تلاش برای جلب حمایت خارجی و افزایش آگاهی جهانی نسبت به وضعیت ملل تحت ستم در ایران

۳. جنگ اطلاعاتی و تبلیغاتی: سلاحی برای شکست هژمونی فکری

یکی از مهم‌ترین توصیه‌های سان تزو این است که «تمام جنگ‌ها ابتدا در ذهن مردم آغاز می‌شوند.» جریان تمامیت‌خواه فارسی سال‌هاست که از طریق تحریف تاریخ، انکار هویت ملل تحت ستم و استفاده از رسانه‌های حکومتی، برتری خود را تثبیت کرده است. برای مقابله با این هژمونی، حرکت ملی آزربایجان باید استراتژی‌های زیر را در دستور کار قرار دهد

= ایجاد و تقویت رسانه‌های مستقل: توسعه رسانه‌های مستقل و نهادهای فرهنگی برای ترویج هویت ملی آزربایجان و سایر ملل تحت ستم ضروری است

= افزایش آگاهی در سطح بین‌المللی: نمایش سیاست‌های تبعیض‌آمیز جمهوری اسلامی از طریق سازمان‌های بین‌المللی و رسانه‌های جهانی، به افزایش مشروعیت مبارزه کمک می‌کند

= استفاده بهینه از فضای مجازی و شبکه‌های اجتماعی: این فضاها ابزاری قدرتمند برای اطلاع‌رسانی و بسیج افکار عمومی هستند

۴. استفاده از نقاط ضعف حکومت جمهوری اسلامی ایران

سان تزو توصیه می‌کند که برای شکست دشمن، باید نقاط ضعف او را شناسایی و از آن‌ها بهره‌برداری کرد. جمهوری اسلامی ایران در حال حاضر با بحران‌های متعددی دست‌وپنجه نرم می‌کند، از جمله

شود

استراتژیک با سایر ملل تحت ستم، جنگ تبلیغاتی مؤثر و بهره‌گیری از ضعف‌های رژیم، مسیر رسیدن به حقوق ملی و پایان دادن به هژمونی فارسی را هموار کند

= استفاده از ابزارهای قانونی و دیپلماتیک: بهره‌گیری از نهادهای بین‌المللی برای به چالش کشیدن سیاست‌های تبعیض‌آمیز جمهوری اسلامی

سان تزو تأکید دارد که «قدرت نه تنها در میدان نبرد، بلکه در مذاکرات و تعاملات نیز ساخته می‌شود.» در دنیای امروز، تأثیرگذاری از طریق لابی‌گری یکی از مهم‌ترین ابزارهای قدرت محسوب می‌شود. حرکت ملی آزر بایجان باید در داخل کشور، با گروه‌های همفکر و چهره‌های مؤثر سیاسی و اقتصادی ارتباط برقرار کند تا نفوذ خود را در مراکز تصمیم‌گیری افزایش دهد

= در سطح بین‌المللی، با دولت‌ها، سازمان‌های غیردولتی و نهادهای بین‌المللی تعامل کند تا سیاست‌های جمهوری اسلامی را به چالش بکشد و حمایت جهانی برای مطالبات خود جلب کند

= از ابزارهای قانونی مانند شکایت به دادگاه‌های بین‌المللی و پیگیری حقوقی موارد تبعیض استفاده کند تا فشار حقوقی بر حکومت ایران وارد شود

نتیجه‌گیری

مبارزه برای آزادی، رفع تبعیض و تحقق حقوق ملی، مستلزم مدیریت استراتژیک، اتحاد گسترده و بهره‌گیری از نقاط ضعف دشمن است. اصول هنر جنگ سان تزو نشان می‌دهد که بدون سازمان‌دهی و اتحاد، هیچ جنبشی به پیروزی نخواهد رسید. حرکت ملی آزر بایجان باید با تقویت تشکیلات داخلی، ایجاد اتحاد

انتشار ویرایش دوم «سند راهبردی

تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان

– دیرنیش»

وضعیت کنونی آذربایجان جنوبی و ملل تحت ستم در ایران پرداخته و چالش‌ها و فرصت‌های پیش‌روی آن‌ها را شناسایی کرده است. در این نسخه، علاوه بر تبیین مبانی فکری و تاریخیچه تشکیلات، سازمان و رهبری آن نیز به‌طور شفاف توضیح داده شده است. در این سند، به موضوع فدرالیسم به‌عنوان یک راهکار برای تحقق آزادی و عدالت اشاره شده و ساختار سیاسی پیشنهادی جمهوری فدرال ایران و نحوه تقسیم قدرت در میان ایالات مختلف و چگونگی گذر از رژیم جمهوری اسلامی به یک دموکراسی تکثرگرا و مشارکتی مورد بحث قرار گرفته است.

در این سند به اصول مختلفی از جمله سکولاریسم، حقوق اقلیت‌ها، حقوق زنان و کودکان، عدالت اجتماعی، حقوق بشر، زبان، جغرافیای ملی، فرهنگ و هویت، اقتصاد، محیط زیست، تفکیک قوا، امنیت ملی، آموزش و آزادی گردش اطلاعات، حقوق حیوانات و اقلیت‌های جنسی به‌عنوان محورهای اساسی برای ساختن یک جامعه آزاد و دموکراتیک در آذربایجان جنوبی و ایران به تفصیل پرداخته شده است.

پس از گذشت بیش از شش سال از انتشار نسخه اول «سند راهبردی تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان»، ویرایش دوم و به‌روزرسانی شده‌ی این سند با هدف پاسخگویی به تحولات سیاسی-اجتماعی منطقه و به‌منظور پیشبرد اهداف ملی و دموکراتیک آذربایجان جنوبی و مناطق مختلف ایران در چارچوبی جدید و منطبق با تغییر و تحولات منطقه‌ای در سه زبان ترکی آذربایجانی، انگلیسی و فارسی منتشر شد.

نسخه اول «سند راهبردی تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان – دیرنیش» که به‌عنوان نقشه‌راه و چهارچوب فعالیتی تشکیلات دیرنیش شناخته می‌شد، در تابستان سال ۲۰۱۸ منتشر شده بود. اما با توجه به تغییرات سیاسی، اجتماعی و اقتصادی طی سال‌های اخیر در منطقه، ایران و آذربایجان جنوبی، بازنگری و به‌روزرسانی این سند به‌منظور تطبیق آن با واقعیت‌های جدید امری ضروری و اجتناب ناپذیر بود.

ویرایش دوم این سند که اکنون منتشر شده، به‌طور جامع‌تری به تحلیل

برای دانلود فایل پی‌دی‌اف ویرایش دوم «سند»
راهبردی تشکیلات مقاومت ملی آذربایجان -
دیرنیش» QR کد روبرو را اسکن کنید

آذربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی
www.diranish.com

آراز نیوز مئدییا قروپو
www.araznews.org